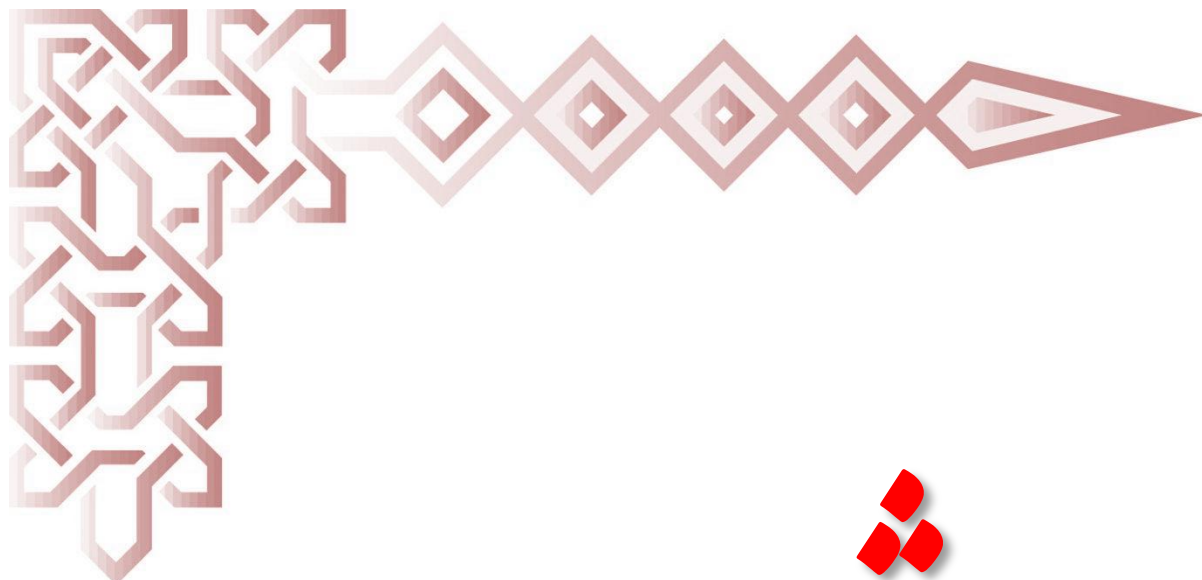

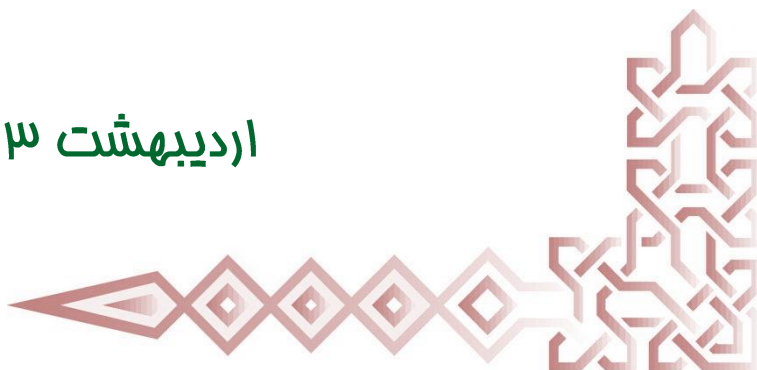

شیدیا

طرح توجیهی ویکی‌پدیای تخصصی شیعه با تولید کنندگان محدود

اردیبهشت ۱۳۹۳

بسم الله الرحمن الرحيم

مندرجات

← تعریف دانشنامه آن لاین کاربر گسترده (ویکی)

از «بدوبدو» و «راه ویکی» تا بزرگترین گفتمان ساز، مبلّغ و دانش گستر عصر ارائه فهرستی از ویکی های فارسی و غیرفارسی معروف

← «اینترنت» به مثابه بزرگترین ویکی

جایگزینی دایرکتوری ها و برگه دان های پیشخوان با درختواره ها و داده های یکپارچه شده معنایی در پشت صحنه قلمرو اطلاعاتی؛ به مثابه قربانی «خواسته» در پیشگاه «داده»

← هزاران منبع اسلامی در معرض خطر

بررسی نقش جستجوگرها در نابودی اطلاعات بدون حذف فیزیکی آنها
تنازع عصر جدید: بمباردمان اطلاعاتی کنترل شده برای جلوگیری از دستیابی به اطلاعات برتر

← دو اشکال مهم ویکی ها؛ گم شدن، رها شدن

تخصّصی و پژوهشی و غیرعمومی بودن ابزار مبتنی بر «مدخل»،
«سیاست زدگی علم» در سرایت دموکراسی از سیاست به علم؛ تفاوت تصمیم گیری با تصمیم سازی
بررسی پیشینه ویکی های علوم اسلامی

← ایده ویکی شیعه؛ ابزاری در خدمت پاسخ به شبهات

ویژگی های محوری؛ مبتنی بر سناریو، مبتنی بر وب معنایی، برون سپاری داده ای خاص
همراه با اعتبارسنجی سازمان یافته و بر اساس اطلاعات موجود اسلامی در «ویکی بزرگ»

تعریف دانشنامه آن لاین کاربر گسترده (ویکی)

نمی شود از اینترنت استفاده کرد و نام «ویکی پدیا» را نشنید، با آن کار نکرد و حداقل هفته ای یکبار به آن سر نزد. هر آن که از اینترنت برای دستیابی به اطلاعات مورد نیاز روزمره اش استفاده می کند، لاجرم سروکارش به این دائرةالمعارف و دانشنامه عمومی افتاده است. «ویکی پدیا از کجا آمده است؟» پرسشی که هر تازه واردی بی اختیار بر زبان می آورد!

WIKIPEDIA
The Free Encyclopedia

زمان زیادی از طرح ایده Wiki در کتاب «راه ویکی»^۱ و تولید نرم افزار «بدوبدو وب»^۲ کانینگهام نگذشت که وسعت دامنه این ابزار «مدیریت دانش» گریبان گیر تمامی مصرف کنندگان اطلاعات در دنیا شد. این برنامه نویس، ویکی را در یک جمله چنین تعریف کرده است: «**ساده ترین بانک اطلاعات دنیا که بالقوه عمل می نماید**».

«بالحوه عمل کردن» در نظر مؤسس نخستین ویکی دنیا، یعنی تنها فراهم نمودن ابزاری عمومی که «می تواند و فقط می تواند» یک بانک اطلاعات گسترده باشد. اما این قوه را حضور فعال کاربران گسترده است که به فعل بدل می نماید. او در فصل سوم کتاب خود به تفصیل درباره قدرتمندی هایی که «مشارکت عمومی در تولید اطلاعات» ایجاد می کند به بحث می پردازد. این کتاب که ظاهراً تا کنون به فارسی ترجمه نشده مفصلاً مفهوم ویکی را تشریح کرده، سازوکار آن را توضیح داده و روش تولید اطلاعات و مشارکت همگانی در ایجاد پایگاه داده را تحلیل نموده است.^۳

۱. کتاب «راه ویکی» (The Wiki Way) را آقای «وارد کانینگهام» (Ward Cunningham) سیزده سال پیش نگاشت (2001) و در آن کتاب ایده

خود درباره مشارکت در تولید اطلاعات را در سه فصل، دوازده بخش و سه ضمیمه (۴۶۴ صفحه) شرح کرد.

۲. نخستین نرم افزاری که گفته می شود در زمینه «ویکی» نوشته شده، همین «بدوبدو وب» (WikiWikiWeb) آقای کانینگهام است. وی که گفته می شود در سال ۱۹۹۵ این ابزار را ایجاد کرد، نام آن را از واژه های در زبان پولینزیایی که در هاوایی توسط بومیان صحبت می شود گرفته است که به «سرعت» معنا شده است. (<http://hawaiian-words.com/common>) کانینگهام این نرم افزار را در شرکت خود (<http://c2.com>) طراحی و ارائه نمود.

۳. برگرفته از <http://www.powells.com/biblio?inkey=2-020171499x-0> و <http://wiki.org/wiki.cgi?WikiWayOutline>

۱. فصل اول: از مفاهیم تا کاربری ویکی
 - a. تعریف خدمات مباحثاتی و مشارکتی
 - i. ابزارهای مشارکت و مباحثه
 - ii. مدل‌های مشارکت
 - iii. چه کسی از خدمات مباحثات مشترک استفاده می‌کند؟
 - iv. برای چه؟
 - v. ویژگی‌های یک مشارکت مبتنی بر وب
 - vi. وب‌داو؛ افق آینده (WebDAV)^۴
 - vii. مقایسه ویکی با سایر ابزارهای مشارکت
 - b. «ویکی» چیست؟
 - i. مفهوم ویکی
 - ii. ضرورت ویکی
 - iii. تجربه کاربران
 - iv. معیارهای سودمندی
 - v. مبانی و اساس ویکی
 - vi. توده‌ها و اجتماعات ویکی
 - vii. زبان پیاده‌سازی ویکی
 - viii. سایر پیشنهادات ویکی
 - ix. خدمات غیرویکی
 - x. نرم‌افزار ویکی
 - xi. جوانب مثبت و منفی خدمت مبتنی بر ویکی
 - xii. چرا باید راه‌اندازی ویکی را مورد ملاحظه و توجه قرار داد؟
 - c. نصب ویکی^۵
 - d. کاربری ویکی
 - e. ساختار محتوای ویکی
۲. فصل دوم: معرفی بخش‌های نرم‌افزار
 - a. شخصی‌سازی ویکی
 - b. بررسی اجزای ویکی
 - c. جایگزین‌ها و ضمیمه‌ها
 - d. مدیریت ویکی و ابزارها
۳. فصل سوم: تصور قابلیت‌ها
 - a. الهامات درونی و آراء دیگران
 - i. فرهنگ ویکی
 - ii. ویکی ب‌مثابه جامعه باز
 - iii. جدال در سبک نگارش
 - iv. چرا ویکی کار می‌کند؟

۴. پروتکلی برای ایجاد امکان مرور فایل‌ها از طریق HTTP. مختصر شده از: Web Distributed Authoring and Versioning

۵. بخش‌هایی از زیرفهرست‌های کتاب به دلیل فنی بودن و عدم فایده در ذکر آن، ترجمه و نقل قول نشده است.

- v. مسأله آزادی ویرایش
 - vi. چه زمانی ویکی کار نمی‌کند؟
 - vii. مسائل عمومی ویکی
 - viii. اطلاع‌رسانی از به روز شدن
 - ix. طراحی و قابلیت جابه‌جایی
 - x. ویکی غیرتجاری
 - xi. قابلیت جابه‌جایی و انتقال
 - xii. آینده ویکی
- b. ویکی به سوی آموزش و تعلیم
- i. پروژه CoWeb در جورجیاتک (وب مشارکتی)
 - ii. معرفی CoWeb
 - iii. کاربرد CoWeb
 - iv. نقش‌های کاربری پشتیبانی شده در CoWeb
 - v. نتیجه‌گیری کلی
- c. ویکی در کار و اشتغال
- i. مطالعات موردی
 - ii. ویکی‌ویکی وب (WikiWikiWeb)
 - iii. نیویورک‌تایمز دیجیتال (New York Times Digital)
 - iv. تی‌ویکی در تیک‌فایو (TWiki at TakeFive)
 - v. تی‌ویکی در موتورولا (TWiki at Motorola)
 - vi. مطالعات موردی کیهی‌ویکی (Kehei Wiki)
 - vii. روتاری‌ویکی (Rotary Wiki)
 - viii. ویکی ملزومات محل کار
 - ix. چرا ویکی محل کار؟
 - x. طرح‌ریزی ویکی
 - xi. مرحله انتخاب
 - xii. مرحله پیاده‌سازی
 - xiii. عملیات روز به روز

۴. ضمایم

- a. مقایسه قواعد برنامه‌نویسی
- b. منابع ویکی
- c. فهرست نکات قابل توجه

ویکی به طور خلاصه ابزاری است که محیطی استاندارد و یکپارچه برای ارائه اطلاعات توسط قلمرو گسترده‌ای از کاربران فراهم می‌آورد.

کاربران در ویکی‌ها مجاز نیستند از خود تولید اطلاعات نمایند. این اطلاعات که به «اطلاعات دسته اول» معروف هستند، باید در محیط‌های دیگر اینترنتی مانند: فروم‌ها، وبلاگ‌ها و سایت‌های شخصی طرح گردند. یک ویکی تنها مکانی برای ارائه اطلاعاتی است که قبلاً در ابزارهای رسانه‌ای دیگر منتشر شده است، به صورت مکتوب یا دیجیتال. از این رو، هر مطلبی نیازمند به ارجاعات است.

قابلیت آنلاین بودن ویکی و مشارکت حجم بالای کاربران فرصتی فراهم می‌آورد تا حجم معتنا بهی از اطلاعات حول یک موضوع خاص جمع‌آوری گردد، کاری که در سایر رسانه‌ها و ابزارهای اطلاع‌رسانی معمولاً با هزینه بسیار زیادی همراه است.

ویکی‌ها مانند دانشنامه‌های مکتوب و غالب موسوعه‌ها و دائرةالمعارف‌ها مبتنی بر «مداخل» است. با این تفاوت که مدخل‌ها توسط انبوه کاربران گزینش و پیشنهاد می‌شود و با مشارکت آن‌ها، اطلاعات ذیل مدخل تکمیل می‌گردد.

«ویکی‌مدیا»^۶ یکی از بزرگترین و معروف‌ترین شرکت‌هایی است که در سال‌های اخیر دست به تولید انواع مختلف ویکی در زمینه‌ها و موضوعات گوناگون زده است:

۱. ویکی‌پدیا (اطلاعات عمومی و تخصصی پراکنده)
۲. ویکی‌نسک یا ویکی‌کتاب (متن کامل کتاب‌های ارائه شده از سوی کاربران)
۳. ویکی‌گفتاورد (کلمات قصار از بزرگان تاریخی و اندیشه و حتی دیالوگ‌های تأثیرگذار فیلم‌ها)
۴. ویکی‌گونه‌ها (گونه‌شناسی گیاهی و جانوری)
۵. ویکی‌ووچ (راهنمای سفر به نقاط توریستی دنیا و انواع سفرنامه‌ها)
۶. ویکی‌داده (انبار بزرگی از اطلاعات و داده‌های رسانه‌ای و آرشیوهای دیجیتال)
۷. ویکی‌ورسیتی (فهرست دانشگاه‌های دنیا و رشته‌های درسی و هیئت علمی‌ها و سیلابس‌ها)
۸. ویکی‌نبشته (متن مجلات منتشر شده به صورت عمومی)
۹. ویکی‌واژه (لغتنامه و راهنمای تطبیقی واژگان در تعداد زیادی از زبان‌های زنده دنیا)
۱۰. ویکی‌خبر (ابزار خبررسانی که تمامی کاربران امکان نقل خبر در آن دارند)

صدها ویکی در دنیا تأسیس شده است که فهرست مفصلی از آنان در نشانی <http://wikiindex.org/Welcome> قرار داشته و پیوسته به روز می‌شود.

۶. شرکتی ظاهراً غیرانتفاعی با ۲۰۷ کارمند. از سال ۲۰۰۱ تا کنون فعال است. در سانفرانسیسکو آمریکا مستقر بوده و حداقل دوازده پروژه مستقل را در زمینه ویکی‌سازی مدیریت می‌نماید. تنها ویکی‌پدیا که یکی از محصولات این شرکت می‌باشد بالغ بر ۱۹ میلیون مدخل و مقاله دارد که به ۲۷۶ زبان دنیا منتشر شده است. به ادعای شرکت ویکی‌مدیا این سایت هر ماه حدود ۴۰ میلیون بازدیدکننده دارد.

در این میانه، زبان فارسی نیز دست خالی نمانده و با توجه به عرضه رایگان نرم افزار «ویکی مدیا» تعداد نسبتاً زیادی ویکی نیز در داخل کشور تولید گردیده است. پاره‌ای از ویکی‌های اسلامی فعال به شرح ذیل‌اند:

۱. دانشنامه اسلامی (<http://wiki.ahlolbait.com>)
۲. ویکی فقه (<http://www.wikifeqh.ir>)
۳. ویکی پرسش (<http://www.wikiporsesh.ir>)
۴. دانشنامه علوم اسلامی (<http://wiki.islamicdoc.org>)
۵. ویکی مطهر (<http://wikimotahar.islamicdoc.org>)
۶. علوم قرآن (<http://wiki.islamicdoc.org>)
۷. اصول فقه (<http://wiki.islamicdoc.org>)
۸. فقه (<http://wiki.islamicdoc.org>)
۹. دانشنامه جغرافیای تاریخی جهان اسلام (<http://www.ptewiki.com>)
۱۰. ویکی شیعه؛ دانشنامه مجازی مکتب اهل بیت (ع) (<http://fa.wikishia.net>)

نکته جالب در ویکی‌های اسلامی، عدم مشارکت کاربران عادی در تولید اطلاعات است. معمولاً تنها کاربران شاغل در نهادهای مسئول دسترسی به مدخل‌ها و تولید و ویرایش اطلاعات دارند.

به عنوان نمونه «ویکی شیعه» تنها ۲۰ کاربر فعال دارد که هر فرد به طور میانگین ۴۰۰ مدخل را مقاله‌نویسی نموده است.

ویکی پرسش نیز حاوی حدود پنج هزار مقاله در زمینه پرسش‌های دینی‌ست.

در یک کلام، با تعاریفی که متخصصان تولید اطلاعات از ویکی و مشارکت در تولید و جمع‌آوری اطلاعات در بانک‌های اطلاعاتی آن‌لاین بیان نموده‌اند، ما با بزرگترین ابزار «گفتمان‌سازی» مواجه هستیم.

اگر گفتمان را همان معادل دیسکورس^۷ بدانیم، جریانی اجتماعی که مانند رود در تاریخ جاری‌ست و از عصری به عصر دیگر حرکت می‌کند. این جریان تحت تأثیر عناصر نخبه و به شدت فرهنگ‌ساز قرار گرفته و در طول زمان تغییر مسیر می‌دهد. تولید ویکی‌ها ایجاد یک محیط فرهنگ‌سازی گسترده است که جریان‌های اجتماعی، فکری و اندیشه‌ای را تحت تأثیر قرار می‌دهد، با توجه به این که تبدیل به مهم‌ترین و رسمی‌ترین مکان آزاد ارتباط نخبگان با آحاد مردم می‌شود.

۷. واژه گفتمان از واژه فرانسوی "Discourse" به معنی گفتگو، محاوره و گفتار گرفته شده است. اصطلاح گفتمان، رویکردی ساختاری به متن است که امکان اتصال متن به جنبه‌های جامعه‌شناختی را فراهم می‌کند. گفتمان‌ها که دارای سرشت، ماهیت و ساختار اجتماعی هستند در جریانی اجتماعی شکل می‌گیرند، درواقع بستر و جریانی هستند که دارای زمینه‌های اجتماعی می‌باشند. در سایه شناخت عناصر بیرونی و بستر و شرایط تاریخی خود قابل شناسایی هستند. گفتمان در منظومه تعاملات گفتمانی و در رابطه با شرایط اجتماعی و سیاسی قابل فهم و تحلیل است. باید دانست در هر دوره، عصر، جامعه و برای هر مقطع اجتماعی و سیاسی یک گفتمان خاصی وجود دارد که منعکس‌کننده ویژگی‌های ساختاری و اندیشه‌ای حاکم بر فرد و جامعه می‌باشد و اساساً معنای پدیده‌های اجتماعی و سیاسی در چارچوب گفتمان‌ها ساخته می‌شود. هر دورانی گفتمان خاص خود را دارد و هر حادثه‌ای در درون گفتمان خودش قابل تحلیل است.

(<http://www.pajoohe.com/fa/index.php?Page=definition&UID=45811>)

وقتی ویکی‌ها تبدیل به ابزاری می‌شوند که هر فرد از جامعه اسلامی به محض نیاز به اطلاعات دقیق و قابل اعتماد به آن‌ها مراجعه می‌نماید، عملاً درگیر با مسأله خطیری می‌شویم، مسأله حاکم شدن جریان‌های فکری در قالب گفتمان‌هایی که با این روش می‌توانند غالب شوند. گفتمان غالب هر چه که باشد، قدرت تغییر موازنه فرهنگی و سیاسی جامعه را دارد و می‌تواند گفتمان انقلاب را تحت تأثیر قرار دهد.

اگر بخواهیم گفتمان انقلاب اسلامی، همان گفتمان ناب اسلام، در تنگنا قرار نگرفته و ترویج و تبلیغ شود، باید که به صورت جدی به چنین دانشنامه‌های آن‌لاین کاربرگسترده‌ای بپایانیشیم.

«اینترنت» به مثابه بزرگترین ویکی

اگر ویکی ابزاری بالقوه است که امکان تولید و جمع‌آوری دانش را به تعداد زیادی از کاربران عادی می‌دهد، امروزه تعداد فراوان فروم‌ها و گروه‌های مباحثاتی در اینترنت، سرویس‌های وبلاگ و پایین آمدن هزینه تولید سایت شخصی فضایی فراهم نموده که در جایی خارج از فضای ویکی‌ها نیز اطلاعات پردازش گردد. مشکل دسترسی به این حجم عظیم اطلاعات نیز با جستجوگرهای قدرتمندی مانند گوگل، یاهو و بینگ مایکروسافت حل شده و در حقیقت و در یک کلام؛ **اینترنت تبدیل به یک ویکی بزرگ شده است!**

گوگل که امروزه پرمصرف‌ترین و پرارجاع‌ترین جستجوگر اینترنت است و میلیاردها صفحه اینترنت را پیوسته و مداوم در خود ذخیره نموده و در اختیار کاربران قرار می‌دهد، محوری‌ترین روش دسترسی به اطلاعات این بزرگترین ویکی دنیا را فراهم نموده است، ابزاری که شیوه دسترسی در آن شایسته دقت و توجه بیشتری است.

برای شناخت ابزارهای دسترسی به اطلاعات و شیوه‌های آن‌ها لازم است سری به کتابخانه‌های فیزیکی و سنتی بزنیم. ابزاری که هنوز هم در بسیاری از کتابخانه‌ها با آن مواجه هستیم: برگه‌دان‌ها. کمدهایی مخصوص، دارای کشوهایی طولانی و دراز که معمولاً میله‌ای فلزی سرتاسر کشو را درنور دیده و تعداد زیادی برگه کوچک مقوایی را در محاذات هم نگهداشته است.

معمولاً این برگه‌دان‌ها در دو سری برای هر کتابخانه تولید می‌شوند؛ یک سری بر اساس نام کتاب مرتب شده‌اند و و سری دیگر بر اساس ترتیب نام پدیدآورنده. گاهی هم در بعضی کتابخانه‌های مهم تنوع برگه‌دان‌ها بیشتر شده و شامل «موضوعی» نیز می‌گردد.

اما آنچه مهم است این‌که بدانیم معادل همین برگه‌دان‌ها در فضای مجازی «دایرکتوری‌ها» در جستجوگر گوگل و «کتگوری‌ها» در جستجوگر یاهوست. دو ابزاری که امروزه کمتر با آن‌ها مواجه می‌شویم. راستی چه بلایی سر دایرکتوری گوگل و کتگوری یاهو آمد؟!

یک زمانی تا در یاهو جستجویی انجام می‌دادید، بالاتر از نتایج جستجو، کتگوری‌ها را ملاحظه می‌نمودید، دسته‌بندی‌هایی که مانند یک اصطلاحنامه یا درختواره علمی شما را به شاخه‌ها و زیرشاخه‌ها و هم‌ترازها رهنمون می‌شد.

اوایل کار گوگل نیز این دایرکتوری‌ها در پیشخوان آن قرار داشت، دقیقاً در زیر باکس جستجو، همیشه شما در اولین ورود به این جستجوگر معروف، سرشاخه‌های برگه‌دان‌های گوگل را می‌دیدید. اما گوگل آن را برداشت، یاهو نیز آن را به فراموشی سپرد. دقیقاً چرا؟!

شاید دو دلیل برای آن به نظر برسد؛
1 عدم استفاده از سوی کاربران، **2** عدم امکان طبقه‌بندی سایت‌ها با توجه به افزایش خارق‌العاده حجم اطلاعات در اینترنت.

ولی شاید مهمترین دلیلی که معمولاً مورد توجه قرار نمی‌گیرد این باشد: وظیفه دایرکتوری‌ها به پسرزمینه ابزارهای جستجو واگذار شده است!

در گذشته‌ای نه چندان دور ابزارهای فضای مجازی کاملاً الگو گرفته از ابزارهای دنیای واقعی بودند. حتی تلاش می‌کردند در طراحی ظاهر نیز دنباله‌رو واقعیت باشند. مثلاً یک ابزار ارتباطی VoIP را به شکل تلفن نمایش می‌دادند، تا تداعی‌کننده ابزار ارتباطی فیزیکی‌ای باشد که مردم در زندگی روزمره خود می‌بینند.

در دهه نخست پیدایش فضای مجازی، نگاه به بانک‌های اطلاعاتی نیز چنین بود و نمای آن‌ها مأخوذ از دایرةالمعارف‌ها. این‌که هر لغتنامه و دانشنامه با یک فهرست آغاز می‌شود، مدخل دارد و بر اساس آن داده را ارائه می‌کند، موسوعه‌ها طبقه‌بندی‌های موضوعی دارند، کتابخانه‌ها نیز انواع برگه‌دان‌ها را، سایت‌های داده‌پرداز نیز همین رویه را به فضای مجازی کشیدند و نسخه‌ای از واقعیت شدند. تا این‌که اتفاق مهمی افتاد...

دهه دوم پیشرفت در دنیای مجازی مصادف شد با پیدایش مفهوم جدیدی: هوش مصنوعی در اینترنت، مقوله‌ای که امروزه با نام «وب معنایی» بیشتر شناخته می‌شود. امکانی که در آن ابزارهای دیجیتال متون را می‌فهمند و طبقه‌بندی‌ها را شکل می‌دهند!

درختواره‌ها تبدیل به شبکه‌ای از اصطلاحات شدند که شاید از منظر کاربر تنها چند برچسب یا تگ دیده شوند، ولی در سمت سرور و از سوی پردازنده و نرم‌افزار حجم زیادی از مفاهیم مرتبط با یکدیگر هستند.

جستجوگرها و ابزارهای دسترسی به اطلاعات با استفاده از تحلیل گره‌های نرم‌افزاری توانستند برگه‌دان‌ها را به اتاق پشتی سایت‌های خود منتقل سازند و از دید کاربر مخفی نمایند!

از نگاه یک کاربر معمولی شاید خیلی عجیب به نظر نرسد که وقتی در گوگل جستجو می‌نماید، معمولاً نخستین پاسخی که ارائه می‌شود، دقیقاً همانی است که مورد سؤال بوده و کاربر به دنبالش می‌گشته. حداکثر نتیجه نخست که گوگل ارائه می‌نماید تمام نیاز حداکثر کاربران را برآورده می‌سازد، آیا تصور می‌کنیم این اتفاق به

صورت تصادفی می‌افتد؟! آیا باید چشمان خود را به روی روبات‌های پر قدرتی که در پشت پیشخوان گوگل نشسته‌اند و پیوسته در حال پردازش پرسش‌ها هستند ببندیم؟ نرم‌افزارهای معناگرا و فهمنده پیچیده‌ای که بر اساس دستور زبان و تمام قواعد معنایی و زبانی، ارتباطات مفاهیم با یکدیگر را کشف کرده و تبدیل به قانون‌های پاسخگویی به کاربران می‌نمایند؟!

بخشی از خلأ نرم‌افزارهای فهمنده را نیروهای انسانی پر می‌نمایند. تعداد بسیاری از کارمندانی که در سرتاسر آمریکا در زبان‌های متعدد با شرکت گوگل در همکاری هستند؛ هر ماه حقوق خود را دریافت می‌کنند و هر روز تعدادی جستجو در گوگل انجام داده و نتایج را دسته‌بندی و علامت‌گذاری می‌نمایند. یکی از دوستان نگارنده این متن مدتی در میشیگان همین شغل را داشت و در خانه خود برای گوگل کار می‌کرد، با جستجو و پالایش نتایج ارائه شده، در بخش زبان فارسی! نتیجه کار وی و صدها نفر دیگر، بانک‌های مورد نیاز شبکه هوشمند را تولید نمود.

وب معنایی (Semantic web) امروزه به شدت وام‌دار فلسفه و هستی‌شناسی^۸ شده است و تمامی ابزارهای انتزاع مفاهیم را به کار می‌گیرد. مدل‌های مدیریت دانش را یک به یک پشت سر گذاشته و ارتقاء می‌بخشد، تا بتواند روش‌هایی را برای طبقه‌بندی دقیق‌تر مفاهیم و اصطلاحات پدید آورد.

دیگر خواسته کاربر به مسلخ داده‌های سازمان‌یافته می‌رود و **آن چه کاربر «می‌بیند» دقیقاً چیزی است که طبقه‌بندی‌ها به او «نشان» می‌دهند.** امروز آغاز جستجو به دنبال یک اطلاعات شاید بر اساس اراده و خواست کاربر شکل بگیرد، اما این‌که به چه نتایجی برسد و چه مسیری را در اینترنت طی نماید، چندان به اراده و اختیار کاربر نیست، گویا انسان را مسخ می‌کنند این ابزارهای معناگرای وب.

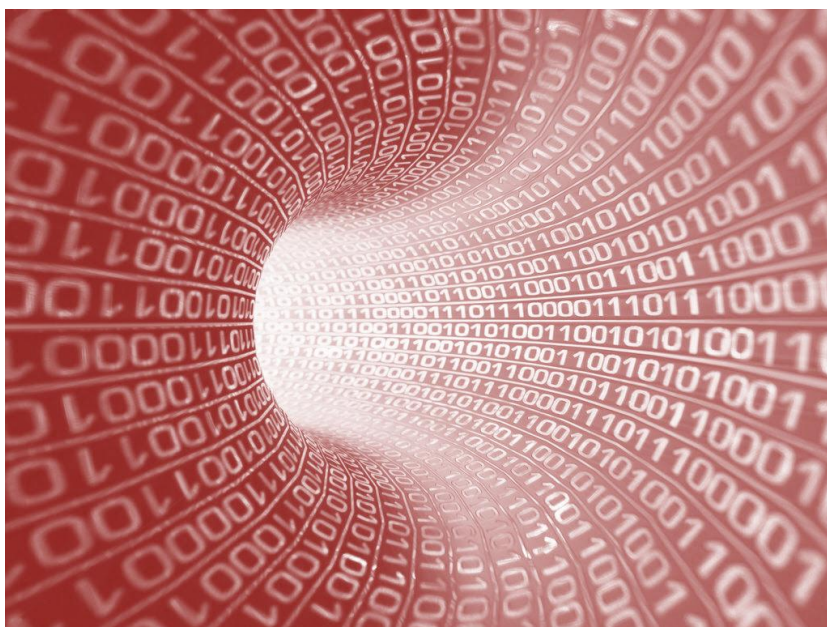
چگونه با پیدایش چنین ابزارهای قدرتمندی، همچنان «ویکی» را منحصر به ویکی‌پدیا و نرم‌افزارهای مشابه آن بدانیم؟! امروزه تمام اینترنت تبدیل به یک ویکی بزرگ شده است، بزرگترین ویکی قابل تصور!

۸ یا به تعبیری که اساتید فن اُصح می‌دانند: هستی‌نگاری (Ontography)

هزاران منبع اسلامی در معرض خطر

در این میانه چه بلایی سر منابع اسلامی می‌آید؟! چه اتفاقی می‌افتد برای حجم زیاد اطلاعاتی که ما تولید و عرضه نموده‌ایم؟! آیا همین که حجم عظیمی از داده را روی شبکه قرار دهیم باید خیالمان راحت شود و آسوده‌خاطر گردیم که اطلاعات را به نیازمندان حقیقی رسانده‌ایم؟!

وقتی داده‌سازی‌ها مکانیزه می‌شوند، وقتی جریان تولید اطلاعات در قالب مدل‌های مدیریت دانش سازماندهی می‌گردند، اتفاقاتی می‌افتد که نمی‌توان از بروز آنها احساس آسودگی نمود. مدل‌های تولید و عرضه اطلاعات اجازه نمی‌دهند مخاطب ما به اطلاعات مفیدی که برایش تدارک دیده‌ایم دست یابد. اینترنت به مثابه یک ویکی بسیار بزرگ، اجازه نمی‌دهد هر اطلاعی به دست هر کسی برسد، دسترسی به اطلاعات روشنمند شده است.

وقتی حجم اطلاعات بالا می‌رود، تصور کتابخانه‌ای بسیار بزرگ است که سر و ته آن را نمی‌شود دید، روش دستیابی به اطلاعات چگونه خواهد بود؟! وقتی جستجوگرهای اینترنتی ویکی‌منش شده و در برگه‌دان‌های خود غربال‌گری معنایی می‌نمایند و مفاهیم را به طریقی که درست «تشخیص می‌دهند» سامان‌دهی می‌کنند، تصور کنید هزاران کتاب آن ته‌مه‌ها مانده باشد که در برگه‌دان‌ها ذکر نشده، یا آن ته‌مه‌های برگه‌دان قرار گرفته باشد، چه کسی به آن منابع مراجعه خواهد نمود؟! چه کسی اصلاً خبر خواهد شد که چنین

اطلاعاتی وجود دارد؟! غیر از تولیدکنندگانی که تصور می‌کنند، فقط «تصور»، که کار بسیار بزرگی انجام داده و حجم زیادی داده وارد شبکه نموده‌اند! غافل از این که در این شلوغی پُرهیا هو اصلاً دیده نمی‌شوند!

جنگ نرم است و جستجوگرها خیلی نرم عمل می‌کنند. امروز دیگر کسی منابع اسلامی را حذف نمی‌کند، ما را فیلتر نمی‌نمایند، اما ابزارهایی ایجاد کرده‌اند که ما را نشان نمی‌دهد! حداقل در جایی که باید نشان دهد نشان نمی‌دهد. چرا؟! زیرا روش‌های علوم سیاسی به وب معنایی رسوخ کرده است. فهرست کتاب «راه ویکی» را مشاهده کردید؟ ویکی بر پایه «دموکراسی» بنا شده است، بر پایه رأی اکثریت، بر پایه خواسته اکثریت. اکثریتی که دسترسی به ابزارها دارد، اکثریتی که امتیاز کافی برای اعمال نظر دارد، این اکثریت برای علم تصمیم می‌گیرد، برای مدیریت دانش، در چرخه توزیع اطلاعات واقع می‌شود و نمی‌گذارد هر اطلاعی در هر زمانی به دست کاربر ناآگاه و نیازمند برسد.

عجیب است که شهید آوینی تنها با نگاه به سینما و جریان فراگیر شدن ماهواره‌ها چنین روزی را پیش‌بینی کرده و نظریه «انفجار اطلاعات» خود را بر همین اساس پایه‌ریزی نموده است و عجیب‌تر این‌که در آغاز مقاله خود بی‌باکانه می‌گوید: «انفجار

اطلاعات! نمی‌دانم چرا من از این تعبیر آن‌چنان که باید نمی‌ترسم و حتی چه بسا مثل کسی که دیگر صبرش تمام شده است از فکر این که جهان به سرنوشت محتوم این عصر نزدیک‌تر می‌شود خوشحال می‌شوم».^۹

این فیلسوف متأله، در چند صفحه بعد از بیان مطلب فوق، دلیل عدم نگرانی خود را این‌گونه توصیف می‌نماید: «انفجار اطلاعات... تناقض نهفته در باطن تمدن امروز را آشکار خواهد کرد. وقتی حصارهای اطلاعاتی فرو بریزد مردم جهان خواهند دید که این دژ ظاهراً مستحکم بنیان‌هایی بسیار پوسیده دارد که به تلنگری فرو خواهد ریخت».^۹

وی فروپاشی غرب را از طریق همین انفجار اطلاعات پیش‌بینی می‌نماید: «قدرت غرب، قدرتی بنیان گرفته بر جهل است و آگاهی‌های جمعی که انقلاب‌زا هستند به یکباره روی می‌آورند؛ همچون انفجار نور».^۹

مهم‌ترین نکته امیدبخش در پیدایش «جامعه اطلاعاتی» و نظریه «ویکی‌ها» این است که غرب برای حمله نرم به فرهنگ و تمدن توحیدی ناگزیر شده دروازه‌های قلعه خود را بگشاید و امروزه همان‌قدر که غرب به درون جامعه ما دسترسی دارد و می‌تواند فرزندان ما را درون خانه خودمان و در اتاق خودشان در حالی که تنها یک تبلت در دست دارند بفریسد و شیفته اندیشه و سبک زندگی خود سازد، ما نیز می‌توانیم به درون خانه تک‌تک شهروندان دهکده جهانی برویم و آگاهی‌ها را نشر دهیم و شبهات ذهنی‌شان را بزداییم. اینترنت، این ویکی اعظم، پلی‌ست دو طرفه که می‌تواند ما را نیز به آن‌سو هدایت نماید، به شرط آن‌که بتوانیم از موانعی که برای مان تدارک کرده‌اند بگذریم.

۹. سیدمرتضی آوینی، رستاخیز جان، ناشر: واحه، ص ۱۱۷، انتشار مستقل: همان، انفجار اطلاعات، ناشر: روایت فتح.

دو اشکال مهم ویکی‌ها؛ گم شدن، رها شدن

اگر ما نواقص و ایرادات ویکی‌ها را بشناسیم و به نیکی تدبیر نماییم، اگر بتوانیم یک شکاف مناسب میان عرضه اطلاعات در ویکی بزرگ (اینترنت) و تقاضای اطلاعات کاربران، در اقصی نقاط جهان، بیابیم و به درستی خود را در آن فاصله بنشانیم، بعید نیست، بلکه نزدیک به اطمینان، که می‌توانیم دسترسی کاربران را به اطلاعات سلیم باز نموده و نسبت به داده‌های سقیم آگاهشان نماییم.

گم شدن

نخستین ایراد مهمی که بر نظریه ویکی کانینگهام وارد است «مدخل محوری» است. وقتی ویکی‌ها مبتنی بر مدخل باشند و این مدخل‌ها مستقل از یکدیگر، مشابه یک موسوعه یا دائرةالمعارف، مصرف تخصصی پیدا می‌کنند و برای استفاده‌کننده معمولی و کاربر عادی چندان در دسترس به نظر نمی‌رسند.

امروزه نیز اگر نظاره کنید، اندکی به تجربه شخصی خود هم رجوع نمایید، می‌یابید که بسیار کم پیش آمده به سایتی مانند «ویکی‌پدیا» مستقیماً وارد شده و چیزی را جستجو نمایید. معمولاً ورود به این سایت از درون گوگل اتفاق می‌افتد، وقتی اصطلاح مورد نظر را جستجو می‌کنید.

اما پس از جستجو و دیدن نتایج و داخل شدن به ویکی‌ها، یک کاربر عادی به سرعت گم می‌شود. نمی‌فهمد که سر و ته این سایت چگونه است و چگونه می‌تواند به سایر مفاهیم و اصطلاحات دست یابد.

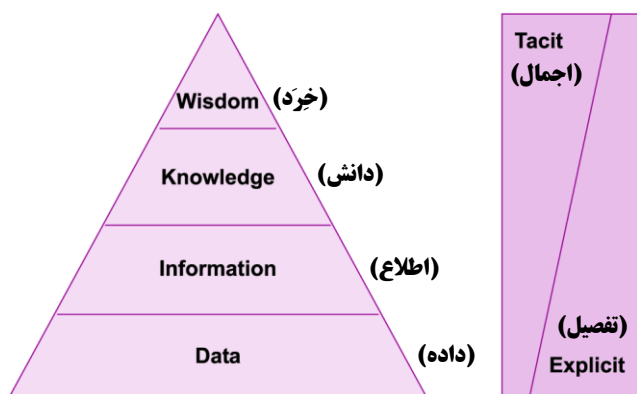
یک آزمایش ساده؛ مستقیم وارد یک سایت ویکی شوید، صفحه نخست را ببینید و تصمیم بگیرید به اطلاعات خاصی دسترسی پیدا کنید، چه می‌کنید؟ جستجو؟ نوشتن اصطلاح مورد نظر در باکس جستجو و زدن کلید «برو»؟ امتحان کنید. معمول آدم‌ها وقتی مستقیم وارد یک سایت ویکی می‌شوند، اصلاً نمی‌دانند باید چکار کنند! گم شدن یک امر عادی در ویکی‌هاست. امری که در خیلی از سایت‌های اطلاعاتی اینترنتی رخ می‌دهد. سایت‌هایی که حجم زیادی از اطلاعات را دارند، نقص «گم‌شدگی» هم دارند.

در پاره‌ای از ویکی‌ها چیزی با عنوان «رده» وجود دارد. هر گروه از مداخل در رده‌هایی دسته‌بندی می‌شوند، فارغ از این‌که معمولاً این رده‌ها کامل نیستند، بسیار فرعی بوده و دست کم هم گرفته می‌شوند. در پایین‌ترین بخش صفحه، شما با عناوین رده مواجه می‌شوید که چه بسا به چشم بسیاری اصلاً نیاید و دیده نشود.

در مجموع، حرکت در ویکی مانند حرکت در جنگلی تاریک و پر از شاخ و برگ درختان است، در حالی که در دست شما تنها یک شمع یا یک چراغ قوه قرار دارد. آنچه شما می‌بینید کاملاً جزئی و نزدیک است. هیچ نگاه کلی و جامع به اطلاعات وجود ندارد و هیچ مسیری برای حرکت ترسیم نشده است. کاربر با هر کلیک در دام اصطلاح جدیدی می‌افتد که معلوم نیست چقدر در رسیدن او به اطلاع مورد نیازش مفید باشد. در هر صفحه از ویکی، شما تنها یک حلقه از اصطلاحات نزدیک به مدخل روبه‌روی خود را می‌بینید و نه چیزی فراتر از آن.

رها شدن

چه کسی باید دانش را مدیریت نماید؟! اگر دانش را در مسیر «اطلاع‌یابی، بومی‌سازی، استانداردسازی، کمی‌سازی، ارتقاء پیوسته» مدیریت نماییم^{۱۰} و یا آن را به حلقه «کشف، تولید، ارزیابی، توزیع، کاربرد» تعریف کنیم^{۱۱}، در هر دو صورت، مدیریت دانش بر عهده چه کسی است؟! آیا نقشی فراتر از پنج گام یاد شده این امر را بر عهده دارد؟ و یا تک‌تک عناصر حاضر در مراحل ذکر شده حضوری مؤثر در مدیریت دانش دارند؟!

Understanding: The basis of the conversion process

آنچه به نظر می‌رسد در متدهای ذکر شده برای مدیریت ویکی‌ها و مدیریت دانش مبتنی بر جامعه اطلاعاتی، هیچ عنصری و رای همان نقش‌های فعال در چرخه دانش، بر مسیر تولید احاطه ندارد و آن را مدیریت نمی‌نماید.

در حالی که معمولاً در هرم مدیریت دانش نوعی از دانایی را فراتر از دانش قرار می‌دهند^{۱۲}. دانشی فرا دانش (meta-knowledge) که از آن با عنوان «خرد» (wisdom) یاد می‌شود. همچنان که آگاهی بشر از داده‌ها به اطلاعات

و از آن به سوی دانش حرکت می‌کند، سرانجام به نوعی خرد و حکمت دست می‌یابد که به نظر می‌رسد باید مدیریت دانش یا دانش‌ها را بر عهده بگیرد. شاید اگر افلاطونی به موضوع بنگریم، این فرادانش همان فلسفه اولی باشد.

ایده اصلی ویکی اما اصلاً مبتنی بر حکمت و خردورزی نیست. وقتی همه کاربران عادی می‌توانند در گام‌های مدیریت دانش حضور داشته باشند و هیچ رأی و نظری فراتر از دیگری عمل نمی‌کند، مدیر علمی سامانه یا هیئت علمی اگر موجود نباشد که در ویکی‌ها قرار است نباشد، پس چگونه حکمت، خود را بر دانش غالب نماید و مدیریت آن را بر عهده بگیرد. اگر مدیریت دانش به درون خود وانهاده شود، دانش چه سمت و سویی خواهد گرفت؟!

به نظر می‌رسد این یک نوع رهاشدگی در ویکی‌هاست. این رها شدن سبب می‌شود مسیر دانش با امیال و خواسته‌های کاربران همسو شود و به هر جهتی که اکثریت بخواهند، حرکت نماید. مسیری که لزوماً صحیح نیست،

۱۰. متد APQC (American Productivity & Quality Center) در مدیریت دانش (<http://www.apqc.org>)

۱۱. آشوک جاشاپارا، رویکردی منسجم بر مدیریت دانش، ترجمه: مصطفی کاظمی

۱۲ Reconstituting knowledge management, University of Otago School of Business, Dunedin, New Zealand.

حتی لزوماً مقبول اکثریت جامعه هم نیست. چه بسا لزوماً مطلوب اندیشمندان، نخبگان و خواص هم نباشد. به نظر می‌رسد لزوماً در جهت خواسته‌های گروهی‌ست که در ویکی فعالیت نموده و به امتیاز دست یافته‌اند.

مُبدِ عین ویکی‌ها مدعی‌ند چون محتوای این ابزار مبتنی بر رأی جمعی‌ست، پس بر خردی جمعی متکی بوده و خودبه‌خود مسیر صحیحی را در پیش خواهد گرفت، غافل از این‌که اصلاً هر جا دموکراسی جای پای در علم پیدا کند، آن را «خودمتناقض» کرده و به نادانی و جهالت می‌کشد!

برای سیاست‌زدگی علم همین بس که از روش‌ها و متدهای سیاسی در امر دانش و علم بهره برده شود. مادامی‌که این متدها تنها برای رها شدن از اختلافات در عرصه تصمیم‌گیری نهادینه شده‌اند، نمی‌توانند برای علم که ربط ذهن انسان با دنیای واقعی‌ست استفاده شوند. برای توضیح آن بایستی به دو مقدمه استدلال بر «مقبولیت رأی اکثریت» توجه شود.

۱ نخستین مقدمه استدلال چنین است که وقتی گروهی از نخبگان برای اجرای عملی اجتماعی که دارای آثاری گسترده است تصمیم می‌گیرند، اگر به اختلاف برسند و نتوانند وحدت کلمه پیدا نمایند، چون در عمل و عینیت جز یک فعل قابل انجام نیست، پس ناگزیر به انتخاب هستند، بین گزینه‌هایی که نتوانسته‌اند مردود نموده و از روی میز برداشته و کنار بگذارند.

حذف نشدن هر گزینه‌ای، بیانگر قدرت آن در قانع‌سازی بخشی از جامعه است و ملاکی برای توانمندی. لذا به نظر بدوی می‌رسد که هر کدام از گزینه‌ها انتخاب شود، می‌تواند عمل اجتماعی مورد نظر را سامان دهد. از این رو، حتی اگر به قرعه هم رجوع شود پذیرفته و مقبول است.

۲ مقدمه دوم اما مبتنی بر افزونگی کارآمدی به «میل» است. هر چه میل انسان به رأی و نظری بیشتر باشد، در راستای تحقق آن بیشتر تلاش می‌نماید و کمتر مانع ایجاد می‌کند. اگر یک تصمیم از میان تصمیماتی که مقبولیت داشته در گروه تصمیم‌گیری، واجد تعداد بیشتری پذیرنده باشد، نفس پذیرش بیشتر کمکی است برای سرعت در تحقق آن در عینیت و عمل اجتماعی.

از ضمیمه کردن این دو مقدمه به هم، این نتیجه حاصل می‌شود که «رأی اکثریت» یا همان مبنای دموکراسی در عرصه سیاست که عرصه تصمیم‌گیری‌های مهم اجتماعی است، مقبولیت دارد و از منظر حکمت بشری پذیرفتنی است.

اما در عرصه علم چطور؟! آن‌جا که علم درصدد «تصمیم‌سازی» است. علم تنها آگاهی‌هایی‌ست که مبنای تصمیمات قرار می‌گیرد و خود به تنهایی از سنخ تصمیم نیست. در چنین عرصه‌ای چطور؟! آیا می‌توان از رأی اکثریت حمایت کرد و برای آن مقبولیت قائل شد؟!

تصور کنید گروهی از اندیشمندان علم تاریخ گرد هم آیند. سه نفر از آن‌ها بگویند: اسکندر به ایران حمله کرد و یک نفر مخالفت نماید و مدعی باشد: خیر، او به ایران حمله نکرده است. همه نیز ادله خود را اظهار کنند و هیچکدام بر دیگری برتری نیابد. غلبه‌ای حاصل نشود و آن یک نفر مخالف از رأی خود برنگردد. آیا می‌توان در پایان جلسه

رأی‌گیری نمود و در گزارش پایانی اظهار داشت: رأی‌گیری انجام شد و با اکثریت آراء تصویب شد که اسکندر به ایران حمله کرده است؟! آیا علم این‌گونه است؟! آیا علم با رأی و تصویب و نظر اکثریت تغییر می‌نماید؟! چه بسا همان یک رأی صحیح باشد و سه نفر دیگر اشتباه کرده باشند، آیا این محتمل نیست؟! در گذشته چقدر مواردی سراغ داریم که یک رأی تک مصیب بوده، با همه مخالفت‌ها و امروزه کاملاً واضح شده است صحت آن؟!!

این تفاوت مهم و عمده «تصمیم‌گیری» با «تصمیم‌سازی» است. در تصمیم‌گیری اجبار به وحدت کلمه است و بایستی یک رأی حاکم شود، ولی علم مصرّ به حفظ کثرات است. چه این که در بطن این تضارب است که مطلب جدیدی پیدا می‌شود و ابهام‌ها به تفصیل منتهی می‌گردد.

از این رو، ادعای ویکی‌ها مبنی بر علمی بودن و اکثری بودن، در حقیقت یک ادعای **پارادوکسیکال** است. نمی‌شود ابزاری بر رأی جمعی مبتنی باشد و علمی هم باشد!

از نگاه یک فیلسوف علم که آن را می‌شناسد و سازوکار دانش را می‌داند، ویکی یعنی یک پارادوکس منطقی و بن‌بستی که هرگز «دانشنامه» نخواهد شد! ویکی تنها ابزاری است که تمایلات عامّه را نشان می‌دهد و بیان می‌کند. آن هم نه همه عوام، آن گروه فرصت‌طلبی که مجال کافی و بی‌نیازی مادی و معنوی برای حضور مستمر در فضای تولید اطلاعات ویکی دارند. آنان امتیازها را می‌ربایند و رأی اکثریت را شکل می‌دهند.

حال اگر در این میانه پیدا شود فرد یا افراد مغرضی که حاضر باشند برای تحریف واقعیت پول پرداخت نموده و هزینه کنند، چقدر ویکی در معرض جهالت و سلب‌العلم قرار دارد؟! ویکی‌ها از پایه و اساس در مظانّ انحراف بوده و هر لحظه در سراشیبی سقوط تلوتلو می‌خورند. این آسیب، ذاتی ویکی است و نه عارض بر آن، لذا قابل تفکیک و برطرف‌سازی نمی‌باشد.

ویکی‌های اسلامی موجود در عرصه اینترنت البته تلاش نموده‌اند بر این آسیب‌ها فائق آیند. آن‌ها معمولاً کاربران را محدود کرده و تعداد خاصی برگزیده، ویکی را به آن‌ها واگذارده‌اند. بعضی هم اصلاً به ویکی نگاه ویکی نداشته و حجمی از اطلاعات موجود خود را بر گرده این نرم‌افزار سوار کرده و ارائه نموده‌اند.

شاید این روش توانسته باشد آسیب «رهاشدگی» ویکی را برطرف نماید و علم را به جهل بدل نسازد، اما مشکل «گم‌شدگی» چه؟! به نظر می‌رسد این مشکل در ویکی‌های اسلامی نیز همچنان پایدار باقی‌مانده است.

ایده ویکی شیعه؛ ابزاری در خدمت پاسخ به شبهات

از این نقطه وارد طرح ایده‌ای می‌شویم که به نظر می‌رسد جایگزینی برای ویکی‌هاست، ابزاری که اهداف ذیل را برای ما تأمین نماید و آسیب‌های ویکی‌ها را نداشته باشد:

۱. همگرایی متخصصین را جلب نماید، تا بتواند از توانمندی جمعی در تولید و توزیع دانش استفاده نماید.
۲. نقش مدیریت دانش را بر عهده خردورزان قرار دهد، تا جهت تولید دانش از مسیر اسلامی و راستین آن خارج نشود و رها نگردد.
۳. نمای کلی دقیق و روشنی داشته باشد، تا نه تولیدکنندگان اطلاعات در مسیر تولید دچار تحیر گردند و نه کاربران و مصرف‌کنندگان در دستیابی به اطلاعات گم شوند.
۴. کاربری که وارد آن می‌شود، هر چقدر هم ناآشنا با اینترنت باشد، به گونه‌ای راهنمایی گردد که بتواند به سادگی پاسخ پرسش‌های خود را بیابد.
۵. خود را در یک سایت منحصر ننموده، بر فضای «ویکی بزرگ» چشم نهوشیده، از تمام دانش موجود در اینترنت به مثابه یک دانشنامه بزرگ استفاده نماید.
۶. آن‌چنان در «ویکی بزرگ» ریشه بدواند، تا «دیده شود» و نه تنها اکثریت را به سوی خود بکشد که در جستجوگرها نیز برجسته گردد و بر تولیدکنندگان ادبیات ضالّه پیشی بگیرد.

سایت‌های بسیاری هم‌اکنون در اینترنت وجود دارد، از سوی خیل عظیم مؤسسات فرهنگی که در زمینه علوم اسلامی و پاسخ‌گویی به شبهات تلاش می‌نمایند. همه این سایت‌ها حجم زیادی از اطلاعات را فراهم آورده‌اند و هزینه‌های زیادی متقبل شده، به هدف اصلی که در آن مشترکند، هدفی که ما نیز به دنبال آن هستیم:

«پاسخگویی به شبهات درباره اسلام و تشیع در مقیاس جهانی»

برای دستیابی به این هدف از طریق تولید یک ویکی جدید، متفاوت با ویکی‌های موجود، ابزاری که آسیب‌های ذکر شده را ندارد و اوصاف مورد نظر ما را دارد، نیازمند تأمین ویژگی‌هایی هستیم، ویژگی‌هایی که هر یک، راه حلی برای یکی از مشکلات و چالش‌های گذشته یا پیش‌رو هستند.

۱. مبتنی بر سناریو

شیعه‌پدیا باید بر اساس سناریوهایی طراحی شود که دست کاربر را گرفته و قدم به قدم به نتیجه برساند. مادامی که فرض بر غیرمتخصص بودن مخاطب است، مصرف‌کننده‌ای که حتی اگر متخصص هم باشد، در مواجهه با شبهه‌ای که برای او پیش آمده و یا سؤالی که در ذهن دارد، دقیقاً نمی‌داند به کدام مدخل یا مطلب باید مراجعه نماید، کدام مقاله را بخواند یا به چه سرفصلی از علوم اسلامی سر بزند.

اگر تا به حال با مراحل «عیب‌یابی» سیستم‌عامل ویندوز مواجه شده باشید، ابزاری که معمولاً با عنوان Troubleshooting شناخته می‌شود، به سادگی می‌توانید منظور از «مبتنی بر سناریو» بودن را دریابید.

بسیاری از راهنماهای «عیب‌یابی» مسیری گام به گام برای دستیابی به راه‌حل مشکلات پیشنهاد می‌نمایند و در هر مرحله، گزینه‌هایی را پیش‌روی کاربر قرار می‌دهند. مسیری که به صورت درختی گسترش می‌یابد و در نهایت تمامی مدخل‌های پژوهشی

را پوشش می‌دهد و در بر می‌گیرد. چیزی شبیه به این نمونه:

۱. آیا پرسش شما درباره خداست؟

۲. یا درباره انسان‌هاست؟

۳. شاید هم درباره سایر مخلوقات این عالم؟

۴. غیر از موارد فوق؟

کاربر یکی از گزینه‌های فوق را برمی‌گزیند. تصور کنید گزینه ۲ را انتخاب نماید. بلافاصله با گزاره‌های مربوط به آن مواجه خواهد شد، گزاره‌هایی که در پله دوم سناریو قرار گرفته‌اند:

۱. آیا درباره خلقت انسان سؤال دارید؟

۲. درباره تفاوت انبیاء با سایر انسان‌ها؟

۳. غایت انسان و زندگی قبل یا پس از این عالم؟

۴. یا تکالیف و وظایفی که انسان‌ها در دنیا دارند؟

۵. غیر از موارد فوق؟

سناریو در چنین مراحل و گام‌هایی طی می‌شود و در هر نقطه که به مدخل یا مقاله‌ای از ویکی شیعه‌پدیا منجر شد، کاربر را با چنین پرسشی هدف قرار می‌دهد:

آیا پاسخ پرسش خود را دریافتید؟ شیعه‌پدیا توانست به شما کمک نماید؟ ۱. بله ۲. خیر

اگر کاربر گزینه «خیر» را برگزیند، به صورت خودکار سناریوی دیگری را شروع خواهد کرد. اگر در هر مرحله سناریوها نتوانستند پاسخ دهند و کاربر را قانع و بی‌نیاز نمایند، وی به بخش «خارج از سناریوها»ی شیعه‌پدیا منتقل خواهد شد. بخشی که در ادامه (صفحه ۲۵) توضیح خواهیم داد.

۲. مبتنی بر وب معنایی

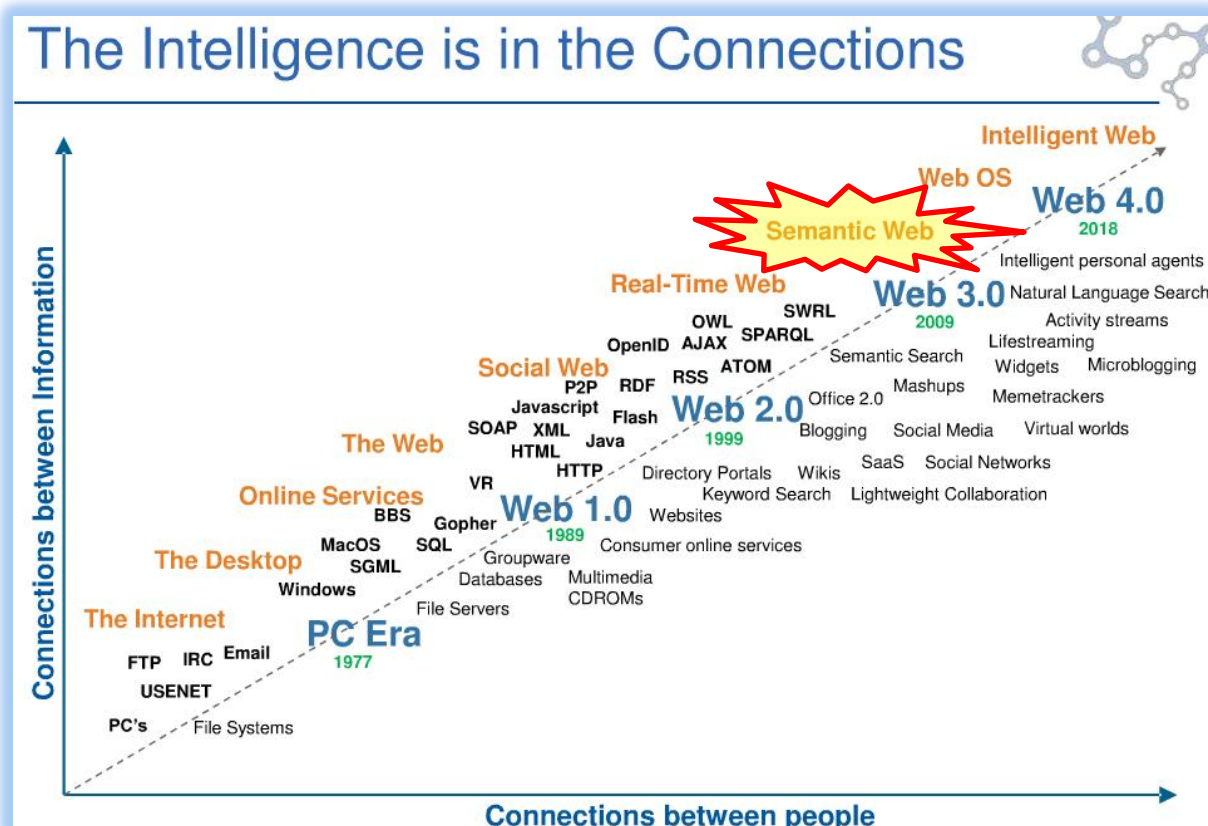
هنگامی که از سناریو سخن به میان آوریم، با مهم‌ترین چالش پیش‌رو مواجه می‌شویم؛ روش تولید سناریو! بخشی از سرفصل‌های اصلی را شاید بتوان دستی و توسط کارشناسان علوم اسلامی و متخصصین پاسخگویی به سؤالات شرعی بدل به سناریو نمود، اما حجمی عظیم از اطلاعات در برابر خود داریم، مضاف به تنوع شباهت که به سادگی نمی‌توان از پس سناریوی آن‌ها برآمد. این مسأله ما را به سوی ابزارهای «خودکارسازی» رایانه‌ای سوق می‌دهد.

هوشمندسازی نرم‌افزارها که امروزه با عنوان «وب معنایی» (Semantic Web) از آن یاد می‌شود، نوعی یکپارچه‌سازی داده‌هاست که قدرت درک معانی را به رایانه می‌دهد. البته منظور از «درک» در این‌جا «خودآگاهی» موجود در انسان مختار نیست، بلکه نوعی تمیز و تفاوت و یا اشتراک و تشابه میان مفاهیم و اصطلاحات است.

در گذشته بسیاری از نرم‌افزارهای علوم اسلامی نیز از بانک مترادفات و متشابهات استفاده می‌نمودند، ابزاری که به کاربر کمک کند سریع‌تر به اطلاعات مورد نظر خود دست یابد.

امروزه همین شیوه مترادف و مشابه‌یابی آن چنان مکانیزه شده که در قالب اصطلاحات فلسفی از آن یاد می‌شود؛ آنتولوژی (Ontology) یا هستی‌شناسی و یا آن‌طور که بعضی ترجمه کرده‌اند، برای عدم خلط با مباحث فلسفه اولی، «هستان‌شناسی»^{۱۳} و در اصلحیه‌ای بومی: «هستی‌نگاری»!

معناگرا کردن نرم‌افزار این قدرت را به آن می‌دهد، تا بتواند روابط بین مفاهیم را لحاظ نماید و با استفاده از بانک اطلاعات حاوی این روابط، قواعدی را در راستای بهینه‌سازی ترتیب نمایش داده‌ها ایجاد کند.^{۱۴}

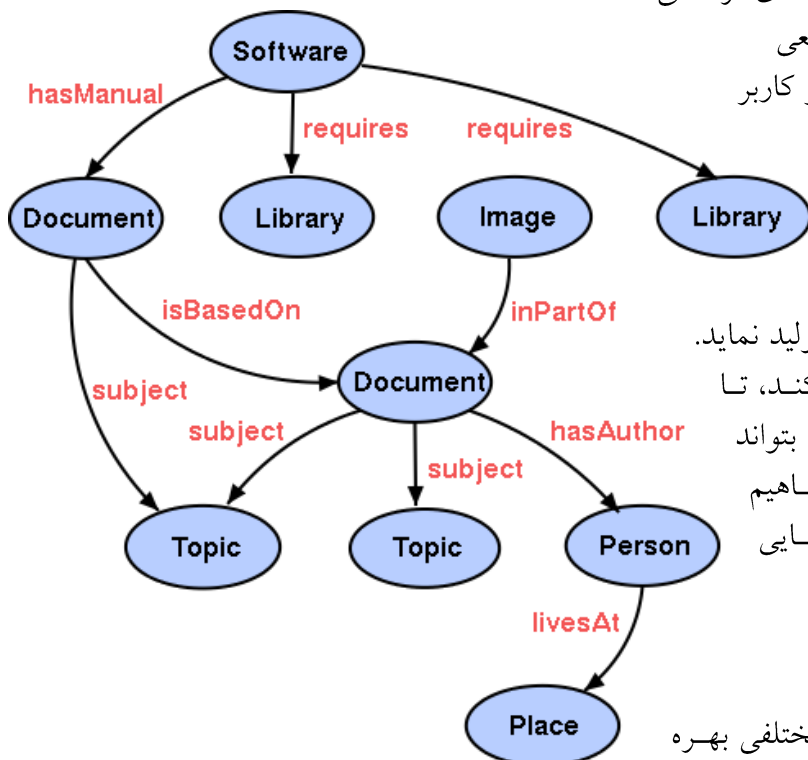

۱۳. کتاب ماه کلیات، ش ۱۸۲، بهمن ۱۳۹۱ (<http://www.ketabmah.ir/PaperList.aspx?id=9773&Magazineid=1>)

۱۴. رک: <http://dadegan.ir> و <http://nlp.sbu.ac.ir:8080>

وب معنایی چهار کارآمدی مهم می‌تواند برای شیعه‌پدیا داشته باشد:

۱. یاری رساندن در تولید سناریوهای پیچیده
۲. ایجاد چندزبانگی مبتنی بر لحاظ تفاوت‌های فرهنگی
۳. استفاده از تحلیل‌های مبتنی بر زبان طبیعی
۴. خلایابی سناریوها مبتنی بر تحلیل مسیر کاربر

تولید سناریو

وب معنایی از آن جهت که قادر است ارتباط معنادار میان مدخل‌ها را توصیف نماید، قادر است پیش‌نویس اولیه سناریوها را تولید نماید. می‌تواند حوضچه‌هایی از مفاهیم مرتبط ایجاد کند، تا سناریونویس و کارشناس پاسخگویی به شبهات بتواند گام‌های حرکت را از میان این حوضچه مفاهیم مرتبط برگزیند و با سرعتی بیشتر به نقشه نهایی مسیر دست یابد.

چندزبانگی فرهنگی

مردمان در جوامع مختلف از فرهنگ‌های مختلفی بهره

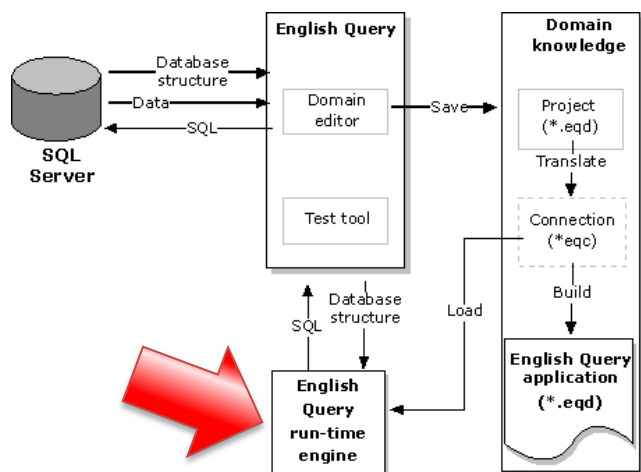
می‌برند که روابط میان اصطلاحات و مفاهیم‌شان نسبت به

یکدیگر تفاوت دارد. چنانچه مثلاً برای یک آسیایی اگر بخواهند برهانی بیان نمایند، از ساختاری در ادبیات استفاده می‌شود که برای آفریقایی و اروپایی اندکی متفاوت است. این است که هر مبلّغی اگر در فرهنگ جامعه هدف رشد کرده باشد و با ساختار ادبیات منطقه آشنا، بهتر می‌تواند مفاهیم و مطالب را منتقل نماید.

با توجه به این‌که وب معنایی ساختار مفاهیم را در هر زبان به صورت مستقل بررسی و تحلیل می‌نماید، در ترجمه شیعه‌پدیا به زبان‌های دیگر می‌تواند حوضچه‌های مختلفی از اصطلاحات را برای تولید سناریو فراهم آورد.

دیگر از مترجم هم اگر قصد استفاده باشد، سناریوها را ترجمه نمی‌نماید، بلکه سناریوهای مشابه را متناسب با فرهنگ جامعه هدف در زبان مربوطه طراحی می‌نماید و این کاری‌ست که از فرهنگ‌نامه‌های وب معنایی بر می‌آید.

تحلیل زبان طبیعی

شرکت مایکروسافت وقتی ابزار مدیریت بانک‌های اطلاعاتی SQL Server 2000 خود را به بازار عرضه کرد، یک موتور تحلیل زبان طبیعی انگلیسی در آن تعبیه نمود. این ابزار قادر بود درخواست‌های ارسال شده به سرور را از زبان معمولی انگلیسی به درخواست‌های فنی SQL ترجمه نماید.

آن روزها این ایده برای برنامه‌نویسان فارسی‌زبان مطرح شد که آیا روزی می‌شود همین ابزار را برای زبان فارسی نیز در اختیار داشت، یعنی بتوان جملات پرسشی فارسی را تحلیل رایانه‌ای نمود؟!

ورودی این ابزار مشابه این عبارت است:

How many blue Fords were sold in 1996?

و خروجی چنین خواهد بود^{۱۵}:

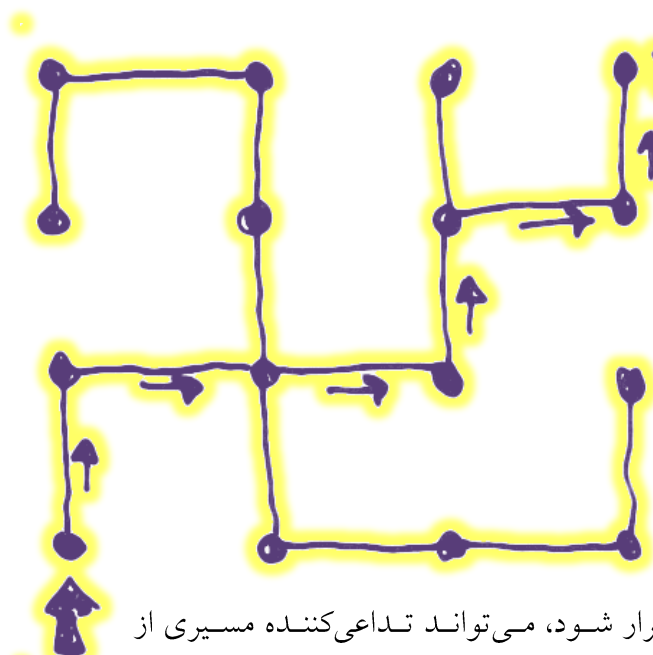
```
SELECT COUNT(*)  
FROM CarSales  
WHERE Make = 'Ford'  
AND Color = 'Blue'  
AND DATEPART(yy, SalesDate) = '1996'
```

تحلیل زبان طبیعی به شدت محتاج روابط مفاهیم با یکدیگر است. از این رو، وب معنایی می‌تواند مواد اولیه و خام برای تولید ابزاری را فراهم آورد که چنین عملیاتی را ممکن نماید.

خلایابی سناریوها

یکی دیگر از خدماتی که وب معنایی می‌تواند در اختیار شیعه‌پدیا قرار دهد، نمایش خلأهای سناریوها و نادرستی مسیرهای طراحی شده بر اساس حرکت کاربر در میان مداخل و گام‌هاست.

اگر سامانه تحلیلگر بازدیدهای سایت شرکت گوگل (Google Analytics) را مشاهده فرمایید، بخشی با عنوان «اهداف» (Goals) دارد.^{۱۶} این بخش امکانی را برای مدیران سایت‌ها فراهم می‌آورد تا مسیرهای طلایی و کلیدی سایت خود را در قالب اهدافی توصیف نمایند. ابزار تحلیلگر گوگل بر اساس مسیر طی شده توسط هر کاربر در سایت مذکور، آماری تولید خواهد کرد که نشان می‌دهد چقدر این اهداف تحصیل شده است.

فرض نمایید یکی از اهداف سایتی این باشد که هر کاربر پس از دیدن صفحه اول، توضیحاتی را در معرفی پروژه سایت مطالعه نموده و در نهایت از طریق صفحه دانلود، نرم‌افزاری خاص را بارگذاری نماید. این‌که چند درصد از کاربران این مسیر را تا انتها طی نمایند، گزارش روشنی از میزان دستیابی به هدف فوق است.

وب معنایی وقتی در تحلیل گزارشات حرکت کاربران در شیعه‌پدیا به کار گرفته شود، به روشنی نشان خواهد داد چه تعداد از سناریوها در مسیر اصلی خود طی شده‌اند و چه تعداد در میانه راه رها گشته‌اند.

پرش کاربر از مدخلی به مدخلی دیگر اگر چندین بار تکرار شود، می‌تواند تداعی‌کننده مسیری از سناریویی باشد که در شیعه‌پدیا تا به حال لحاظ نشده است. گزارشات حرکت کاربران می‌تواند به توسعه ساختار معنایی نیز یاری رساند و ارتباطاتی که در آنالوژی مربوطه لحاظ نشده، اضافه گردد.

^{۱۵}. راهنمای فنی نرم‌افزار مایکروسافت را ببینید: [http://technet.microsoft.com/en-us/library/aa174480\(v=sql.80\).aspx](http://technet.microsoft.com/en-us/library/aa174480(v=sql.80).aspx)

^{۱۶}. دسترسی به سامانه مذکور: <http://www.google.com/analytics>

۳. مبتنی بر برون سپاری

فراموش نکنیم دلیل این که به سراغ ویکی آمدیم و سبک کار آن توجه مان را جلب کرد، قدرت تولید اطلاعات به صورت «جمعی» بود. این که حجم زیادی از اطلاعات در زمان بسیار کوتاهی تولید می شود، به مدد جمع کثیری از افرادی که هم فرصت کافی برای تولید اطلاعات دارند و هم تخصص مکفی در این زمینه.

برای این منظور به سراغ مراکز خاص خواهیم رفت. مراکزی که در حال حاضر در پاسخگویی به شبهات فعالیت می نمایند و خروجی های خود را یا در اینترنت عرضه می نمایند و یا به صورت مکتوب و شاید تلفنی در اختیار مخاطبین قرار می دهند. این مراکز هم اطلاعات کافی در اختیار دارند و هم نیروهایی که می شود از آن ها برای غنی سازی داده های شیعه پدیا استفاده نمود.

با استفاده از برخورداری از حجم زیاد کاربران تولیدکننده متخصص، ما به دو هدف دست می یابیم: **۱** نخست سامانه را از «رهاشدگی» و یکی ها نجات می بخشیم. این که عده ای غیرمتخصص زمام تولید اطلاعات را به دست بگیرند و بر اساس رأی گیری دانش را رقم بزنند. **۲** دیگر این که نقص ویکی های همکار را بر طرف نماییم، در این که با داشتن حجم محدود کاربر تولیدکننده که معمولاً کارمندان همان مرکز هستند، مثلاً ۲۰ یا ۳۰ نفر، یک ویکی کوچک داشته باشیم با حجم اطلاعات محدود.

ما می توانیم بر اساس تقسیم کار، یعنی با واگذاری هر حوضچه ای از سناریوها به یک یا چند مرکز پاسخگویی خاص، در زمانی کوتاه به حجم بالای اطلاعات برسیم. در عین حال، افسار مدیریت دانش را محکم در دست داشته و از انحراف آن ممانعت به عمل آوریم. وقتی خطوط اصلی سناریوها را خود رقم بزنیم، احتمال خروج از مسیر کمتر خواهد بود.

وقتی توسعه نرم افزاری شیعه پدیا به گونه ای باشد که «دورکاری» مراکز مذکور را فراهم آورد و امتیازات خاصی را در اختیار کاربران و همچنین مراکز مزبور قرار دهد که شاید بتواند در تخصیص بودجه های آتی آن مراکز مؤثر باشد، یا بر اعتبارشان در محیط حوزوی بیافزاید، مشوق هایی ایجاد خواهد شد تا مشارکت آنان را سازمان یافته ارتقاء بخشد، هنگامی که به روشنی بدانند هر مقدار همکاری با شیعه پدیا چه مقدار منفعت برای شان تولید خواهد کرد.

۴. مبتنی بر اعتبارسنجی سازمان یافته

هنگامی که اطلاعات از منابع مختلف جمع‌آوری شود، به دو علت نیاز به ویرایش دارد؛ **۱** نخست برای سازگارسازی با شیوه‌نامه‌های تولید اطلاعات شیعه‌پدیا. این واحدسازی سبک نگارش و ارائه مطلب کمک می‌کند، تا یکپارچگی اطلاعات در سایت حفظ شود. چیزی که ویکی‌پدیا نیز آن را در قالب «ویکی‌سازی» درج کرده است. **۲** دیگر این که جلوگیری از انحراف نیاز به کنترل و مراقبت دارد و دغدغه‌های ناب بودن اطلاعات و معتبر بودن آنان الزام می‌نماید، تا پیش از ارائه در سایت و استفاده توسط کاربر «اعتبارسنجی» شود.

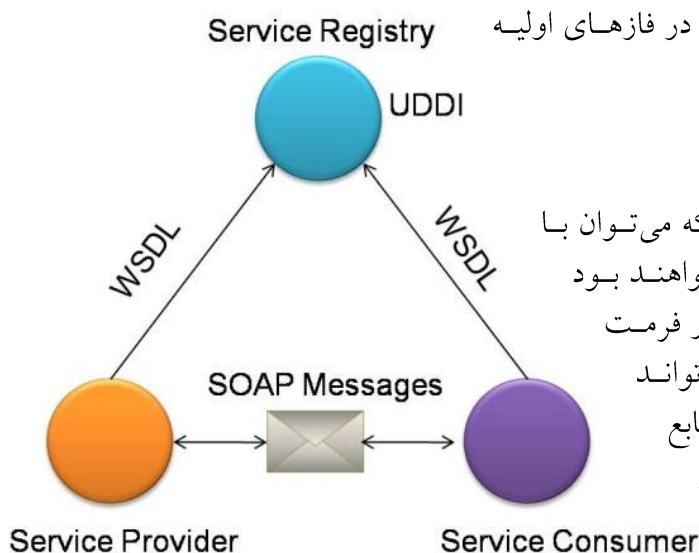

چرخه مدیریت دانشی که شیعه‌پدیا خواهد داشت، بی‌تردید باید در یک حلقه خود، پس از تولید اطلاعات، ارزش‌یابی، ارزیابی، اعتبارسنجی یا کنترل اطلاعات را داشته باشد. بخشی از کارشناسان خاص که اطلاعات را بررسی نموده، موارد صحیح را تأیید کرده، موارد نادرست را به تولیدکننده جهت اصلاح بازگردانده و موارد شبهه‌دار و مردد را به شوراهای کارشناسی ارجاع دهند، تا به صورت دقیق مورد بررسی قرار گیرند.

۵. مبتنی بر اطلاعات موجود اسلامی در اینترنت

اطلاعات فراوانی تا کنون از سوی مراکز مختلف اسلامی تولید شده و در اینترنت قرار گرفته. چه بسا بسیاری از آنان چندان مورد مراجعه نیز قرار نمی‌گیرند و یا به دلیل مبتنی نبودن بر سناریوهای مناسب دسترسی کاربر به اطلاعات، نتوانسته‌اند مفید واقع گردند. اکنون که مشکل «رها شدگی» ما را ناگزیر به کاهش گستره کاربران نموده است، باید در پی روش‌هایی باشیم که افزونگی داده را بی‌نیاز از خیل عظیم کاربران غیرقابل اعتماد تحصیل نماید.

به دو طریق می‌توان از این اطلاعات استفاده نمود و در فازهای اولیه تولید شیعه‌پدیا به ناگهان حجم اولیه داده را بالا برد.

معماری سرویس‌گرا در مشارکت اطلاعاتی (SOA)^{۱۷}

آن دسته از تولیدکنندگان سایت‌های اینترنتی اسلامی که می‌توان با آنان سر میز مذاکره نشست، اگر توافق حاصل شود قادر خواهند بود با ایجاد وب‌سرویس (Web service) اطلاعات خود را در فرمت XML در اختیار شیعه‌پدیا قرار دهند. چنین اطلاعاتی می‌تواند پیوسته و با تغییر اطلاعات در آن سایت‌ها، در بانک منابع شیعه‌پدیا به روز شود، تا در چرخه مدیریت دانش قرار گرفته و در فرآیند فرآوری اطلاعات به سناریوها و مداخل پیوندد.

متقابلاً شیعه‌پدیا نیز می‌تواند بخشی از داده‌های خود، یا دسترسی به سناریوها را از طریق وب‌سرویس در اختیار این مجموعه‌ها قرار دهد، تا مشوقی باشد برای همکاری بیشتر در توسعه اطلاعات.

¹⁷ Service Oriented Architecture

جمع‌آوری خزنده داده (Web crawler)^{۱۸}

ربات‌های خزنده ابزارهایی نرم‌افزاری هستند که بر روی سرورهای پر قدرت نصب شده و قابلیت جمع‌آوری و تحلیل اطلاعات از روی وب دارند.

بی‌چون و چرا تمامی جستجوگرهای اینترنتی مجهز به چنین ابزارهایی هستند که معمولاً از آن‌ها به عنکبوت (Spider) تعبیر می‌شود. یک جستجوگر اینترنتی از طریق این ابزار، سایت‌های اینترنتی را می‌کاود و در بانک اطلاعات خود ذخیره می‌نماید، تا در لحظه جستجو توسط کاربر بتواند تمام صفحات ذخیره‌شده را مورد کنکاش قرار دهد و کامل‌ترین و به‌روزترین نتیجه را ارائه نماید.

بسیاری از سایت‌های اسپمر^{۱۹} نیز به صورت خزنده سایت‌های وب را بررسی کرده و ایمیل‌ها را استخراج می‌نمایند. هدف آن‌ها البته توسعه بانک‌های اطلاعاتی ایمیلی‌شان است، تا بتوانند تبلیغات خود را به صورت وسیع‌تر انجام دهند و سود بیشتری به دست آورند.

وجود یک ربات خزنده برای شیعه‌پدیا این امکان را پدید می‌آورد، تا اطلاعات اسلامی موجود در اینترنت را جمع‌آوری نموده و به عنوان مواد خام و اولیه در چرخه توسعه اطلاعات و یکی قرار دهد. چنین بانک اطلاعاتی هر چقدر توسعه یابد، با توجه به وجود ابزار معاشناسی آنتولوژیک سایت، انباشتگی بی‌فایده ایجاد نخواهد کرد، زیرا تحلیلگر معنایی می‌تواند داده‌های خام حاصله را دسته‌بندی کرده و در حوضچه‌های سناریوها خالی نماید. حوضچه‌های اطلاعاتی؛ هر چه غنی‌تر، کمکی به تولید و توسعه سناریوهای دقیق‌تر.

۶. مبتنی بر زبان طبیعی

در صفحه ۱۹ همین نوشته، وعده کردیم درباره «خروج از سناریو» توضیح دهیم. جایی که سناریو نتوانست پاسخگوی سؤال کاربر باشد.

چه زمانی که سناریوها نتوانستند کاربر را به مدخل مورد نظر برسانند، چه این که اصلاً کاربر مایل نباشد وارد سناریوها گردد و بخواهد مستقیم به نتیجه دست یابد، در هر دو صورت یک ابزار جستجو در صفحه اول شیعه‌پدیا قرار خواهد داشت، ابزاری که اگر چه ظاهری کاملاً شبیه به باکس‌های جستجوی معمولی دارد، ولی به هدف جستجو به زبان طبیعی است. این مطلب در حواشی باکس مورد نظر برای کاربر توضیح داده خواهد شد.

زبان طبیعی اصطلاحاً به زبان غیرساخت‌یافته و پُر استثنائی گفته

می‌شود که مردم در زندگی روزمره خود استفاده می‌نمایند. زبانی که معمولاً قواعد بسیار

پیچیده‌ای دارد و توسط رایانه‌ها و نرم‌افزارها قابل درک نیست. امروزه اما با توسعه وب معنایی و شبکه‌های ارتباطی اصطلاحات، این امکان پدید آمده که بتوان جملات معمولی مورد استفاده در یک زبان خاص را تحلیل نموده و به

^{۱۸} <http://www.417marketing.com/how-do-web-crawlers-work>

^{۱۹}. سایت‌هایی که از طریق به دست آوردن غیرمجاز ایمیل افراد در اینترنت برای آن‌ها پیام‌های تبلیغاتی ارسال می‌نمایند.

کاربر می‌تواند پرسش خود را این‌گونه طرح نماید: «**وقتی یادم رفت رکعت سوم یا چهارم، چیکار کنم؟**». هیچ ابزار فارسی امروز وجود ندارد که بتواند بدون نیاز به اپراتور پاسخ این سؤال را به کاربر بدهد، اما شیعه‌پدیا...

اگر موتور تحلیل زبان طبیعی به شیعه‌پدیا اضافه شود، پس از پالایش و غربال واژگان غیرمهم، مانند: وقتی، یا، کنم، رفت، آن‌چه باقی می‌ماند به شبکه معنای آنتولوژیک زبان فارسی ارائه خواهد شد که خروجی آن چنین اصطلاحی خواهد بود: «**شک بین سه و چهار در نماز چهار رکعتی**». این گزاره یک مدخل از شیعه‌پدیاست که کاربر مستقیماً به آن منتقل خواهد شد و پاسخ پرسش عامیانه خود را کاملاً فنی و دقیق دریافت خواهد نمود.

۷. مبتنی بر قانون طلایی وب؛ برترین بودن یا اصلاً نبودن

میلیاردها سایت اینترنتی وجود دارد که اطلاعات بسیاری را عرضه می‌کنند. وقتی حجم عرضه تا این حد بالا برود، کاربر در هر جستجوی خود آن‌قدر داده در اختیار خواهد داشت که قدرت انتخاب را از دست می‌دهد، زیرا ملاک واضح و روشنی برای انتخاب وجود ندارد.

این جاست که ابزارهای جستجو بر اساس استنتاجات معنایی خود گزینه‌هایی را به کاربر پیشنهاد می‌نمایند که لزوماً بهترین گزینه‌ها برای هدایت کاربر نبوده و در مسیر دستیابی او به پاسخ‌های اسلام ناب نیست.

یک سایت اینترنتی اگر در موضوعی قصد آغاز به کار دارد، باید به نحوی شروع به فعالیت نماید که موازنه را بر هم زده و توجهات را به سوی خود جلب نماید. قانون طلایی اینترنت چیزی شبیه به این است: «**اگر در اینترنت برترین نباشی، دیده نمی‌شوی و اگر دیده نشوی، بودن و نبودن چندان تفاوتی نمی‌کند!**»

شاید این قانون برای یک وبلاگ کوچک مشکلی ایجاد نکند، زیرا دیده شدن و نشدن چندان اهمیتی ندارد. همین‌که وبلاگ‌نویس در محیطی رایگان می‌نویسد برایش کافیه. اما سایتی که برای تولید و نگهداری آن هر روز هزینه‌های هنگفت می‌شود، نمی‌شود که بود و نبودش مساوی باشد!

۸. مبتنی بر سکوهای مختلف

ورود گوشی‌های تلفن هوشمند (Smart phone) به بازار کالا و پذیرش سریع و عجیب آن در جامعه، فضایی ایجاد کرده است، تا اینترنت، شبکه‌های اجتماعی و نرم‌افزارهای متنوع تولید شده در پلت‌فرم‌های آندروید و ویندوزفون و ios جای مطلوبی برای خود باز نمایند. فراوانی و ارزان شدن تبلت‌ها و فبلت‌ها نیز بر این موج هجوم به سکوهای جدید نرم‌افزاری افزوده است.

امروزه نمی‌توان نرم‌افزار جامع و مفصلی برای عرضه در اینترنت تهیه نمود و به ارائه آن در سکوهای آندروید، ios و ویندوزفون نیاندیشید. نمی‌توان نسبت به این پلت‌فرم‌ها بی‌توجهی کرد و توقع داشت در رقابت عرضه اطلاعات ممتاز باقی ماند.

هم در عرصه تولید اطلاعات در چرخه مدیریت دانشی که مراکز همکار در آن سهیم هستند نیاز به ابزارهای همراه داریم و هم در بخش ارائه اطلاعات به کاربر، جایی که سناریوها و جستجوگر زبان طبیعی در برابر دیدگان کاربر قرار خواهد داشت، تا هر لحظه

اراده نمود بتواند خواسته خود را اعلام نماید.

۹. ارائه ویجت‌ها و اسکرپت‌های متنوع

هنگامی که هدف از ارائه اطلاعات، هدایت جامعه باشد، نمی‌توان در یک سایت و یک دامین مشخص مستقر شد و توقع داشت کاربران با پای خود به صورت مستقیم و یا از طریق جستجوگرها به سایت سر بزنند.

معمولاً نرم‌افزارهای پرکاربرد تلاش می‌کنند خود را از طریق «ویجت» و «اسکرپت‌لت» و انواع دیگر سازوکارهای کوچک‌سازی، در میزکار کاربران قرار دهند. میزکاری که می‌تواند Desktop ویندوز باشد، یا صفحه Idle گوشی تلفن همراه. حتی می‌تواند یک ابزار کوچک بر روی صفحه Default تلویزیون هوشمند (Smart TV) وی باشد.

فهرستی از ابزارهای فن‌آوری روز، راهنمایی خواهد بود برای یافتن مکان‌هایی که شیعه‌پدیا می‌تواند کوچک شود، در آن‌ها بنشیند و منتظر بماند، تا چشم کاربر به آن بیافتد.

آنچه گفته شد معمولاً مربوط به کاربران مصرف‌کننده اطلاعات می‌شود. اما نسبت به تولیدکنندگان نیز می‌توان از اسکرپت‌لت‌ها بیشترین استفاده را نمود. اسکرپت‌لت‌ها تکه‌برنامه‌های کوچکی هستند که به شکل Favorite یا Bookmark در مرورگر کاربر می‌نشینند.^{۲۰}

هنگامی که کارشناس مربوطه مطلبی را در اینترنت جست که برای استفاده به عنوان مواد خام سناریوها و مداخل شیعه‌پدیا مفید به نظرش آمد، کفایت آن را انتخاب نماید (Select) و سپس اسکرپت‌لت مربوطه را که در نوار فوقانی مرورگر به شکل یک دگمه قرار گرفته است کلیک کند. بلافاصله پنجره کوچکی باز می‌شود، موضوع را انتخاب کرده، رمز خود را وارد نموده و دگمه «ارسال» را می‌زند. مطلب با نام همان شخص، همراه با نشانی صفحه به انبار مواد خام شیعه‌پدیا وارد خواهد شد و در چرخه تولید سناریو و مقاله قرار خواهد گرفت.

۱۰. اصل حاکم بر تولید محتوا

به عنوان آخرین بخش در طرح ایده‌ای که به نظر می‌رسد بهترین جایگزین برای سایت‌های «ویکی» و «پرسش و پاسخ» باشد، اصلی ذکر می‌شود که به نظر می‌رسد باید در تنظیم طرح‌های تفصیلی و عملیاتی مورد توجه قرار گیرد.

شیعه‌پدیا ابزاری است برای **طرح فعال پاسخ شبهات** به جای انتظار پرسش از سوی کاربر. دانشنامه‌ای که نگاهی **اثباتی** به طرح موضوعات عقیدتی، تکلیفی، اخلاقی و تاریخی دارد و از رویکرد سلبی در بیان مطالب پرهیز می‌نماید. به نظر می‌رسد رویکرد مثبت در طرح دقیق علوم اسلامی خودبه‌خود مسیری برای جایگزینی اطلاعات نادرست باز کند و نیازی به رویکردهای تهاجمی و تدافعی نباشد. **ح**

۲۰. مشاهده یک نمونه اسکرپت‌لت فارسی برای استخراج اطلاعات از کتابخانه ملی: <http://rastan.parsiblog.com/Posts/280>

شیعه پدیا

طرح نوپهیی ویکی‌پدیای تخصصی شیعه با تولیدکنندگان محدود

تعریف دانشنامه برخط کاربرگسترده

- اشاره به ویکی‌پدیا
- معرفی کتاب راه ویکی
- تعریف ویکی به نقل از مخترع آن
- فهرست کتاب راه ویکی جهت اطلاع از میزان دقت اختراع و پرهیز از ساده‌انگاری نسبت به چنین ابزار حساسی
- تعریف ساده و خلاصه نهایی
- معرفی سایر ویکی‌های ویکی‌مدیا
- معرفی ویکی‌های اسلامی ایرانی
- ویژگی محدودیت کاربر در غالب ویکی‌های اسلامی
- تعریف گفتمان و مقدمه‌سازی برای تبیین مخاطرات ویکی

اینترنت به مثابه بزرگترین ویکی

- اشاره به روش دسترسی به اطلاعات در کتابخانه‌های سنتی
- معرفی برگه‌دان‌ها و انواع آن‌ها
- پیشینه عصر اینترنت و سابقه دایرکتوری و کتگوری
- تشبیه دایرکتوری به درختواره اصطلاحات و فن اصطلاح‌نامه‌نویسی علمی
- جایگزین شدن دایرکتوری‌ها با تگ‌ها در سمت کاربر
- تبدیل شدن درختواره‌ها به شبکه‌های اصطلاحات
- معناگرا شدن شبکه اصطلاحات و تأسیس دانش وب معنایی
- گره خوردن وب معنایی با فلسفه در قالب وجودشناسی و تولید مدل‌های مدیریت دانش
- نقش نیروی انسانی در داده‌سازی مبتنی بر روش و متد
- قربانی شدن خواسته‌های کاربر در برابر داده‌های سازمان‌یافته سرور

هزاران منبع اسلامی در معرض خطر

- تبیین خطری که از داده‌سازی روشی نصیب ما می‌شود
- نقش جستجوگرها در دسترسی به اطلاعات
- جنگ نرم و جستجوگرهای نرم
- حذف امکان دسترسی به اطلاعات علی‌رغم عدم حذف فیزیکی اطلاعات
- نابودی منابع اطلاعاتی موجود اسلام ناب بدون حذف فیزیکی
- نظریه انفجار اطلاعات شهید آوینی و پل گشوده‌شده غرب

دو اشکال مهم ویکی‌ها؛ گم شدن، رها شدن

گم شدن

دو اشکال مهم ویکی‌ها؛ گم شدن، رها شدن

گم شدن

- تخصصی و غیرعمومی بودن مداخل گرایي در مدیریت دانش
- نبودن طرح مناسبی جهت دسترسی کاربر عام به اطلاعات داخل ویکی
- ناپیدا بودن حجم اطلاعات ویکی
- تشبیه حرکت در ویکی به حرکت در یک جنگل تاریک با یک شمع کوچک
- بسیار فرعی و ضعیف بودن بخش رده‌ها در ویکی‌های معروف

رها شدن

- واگذاری علم به رفتارندوم و رأی اکثریت به معنای نابودی علم
- تعریف سیاست‌زدگی علم به سرایت قواعد سیاست به علم
- تفاوت تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی
- برهان ضمنی بر اتخاذ رأی اکثریت در تصمیم‌گیری مبتنی بر دو مقدمه
- عدم امکان حذف آراء مخالف در مرحله تصمیم‌سازی بر اساس رأی اکثریت
- مبتنی بودن ویکی بر دموکراسی به معنای پارادوکسیکال بودن ویکی
- بررسی نحوه مواجهه ویکی‌های اسلامی فعلی با این دو چالش

ایده ویکی شیعه: ابزاری در خدمت پاسخ به شبهات

ویژگی‌های محوری

- مبتنی بر سناریو
 - حل مشکل گم شدن
- مبتنی بر وب معنایی
 - حل مشکل تولید سناریوهای پیچیده و جدید
 - چندزبانگی مبتنی بر تفاوت فرهنگی
- برون‌سپاری تولید اطلاعات
 - حل مشکل رها شدن
 - به مراکز خاص
 - بر اساس تقسیم کار
- اعتبارسنجی درونی سازمان یافته
 - حل مشکل اعتماد به مراکز پیمانکار
- مبتنی بر اطلاعات موجود اسلامی در اینترنت
 - حل مشکل کاهیدگی داده به دلیل کاستن از قلمرو کاربری
- برترین بودن یا اصلاً نبودن: قانون طلایی سایت‌های مرجع
 - حل مشکل گفت‌وگو سازی در جنگ نرم

